

5 Απριλίου 2005
Αρ. Πρωτ. 1194 / 2005
Πληρ.:

Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης
Α. Υφυπουργό, κ. Γεώργιο Κωνσταντόπουλο
Β. Δ/ση Προστασίας Οικογένειας
Αριστοτέλους 17, 101 87 Αθήνα

Γ. Οργανισμό Γεωργικών Ασφαλίσεων
Κλάδο ΣΤ' Οικογενειακών Επιδομάτων
Τμήμα Απονομής Οικογενειακών Επιδομάτων
Αβέρωφ 7, 104 33 Αθήνα

ΠΟΡΙΣΜΑ

(άρθρο 103, παρ. 9 του Συντάγματος και ν. 3094/2003)

**Θέμα: Άρνηση χορήγησης οικογενειακού επιδόματος σε πολύτεκνη μητέρα,
αναγνωρισμένη πολιτική πρόσφυγα**

Ιστορικό

Ο Συνήγορος του Πολίτη έλαβε αναφορά από την κυρία ..., αναγνωρισμένη πολιτική πρόσφυγα από τη χώρα μας που κατοικεί στον Άγιο Δημήτριο. Ζητεί να εξετάσουμε τη νομιμότητα του αποκλεισμού της από τη χορήγηση οικογενειακού επιδόματος σύμφωνα με το 89551/5.11.2004 απαντητικό έγγραφο της αρμοδίας υπηρεσίας του ΟΓΑ και να διαμεσολαθήσουμε, ώστε να της χορηγηθεί το οικογενειακό επίδομα από της αιτήσεώς της.

Το ζήτημα της υπαγωγής των ανεγνωρισμένων πολιτικών προσφύγων σε προγράμματα κοινωνικής προστασίας έχει απασχολήσει κατά το παρελθόν την Αρχή (Αναφορά 2216/2001) και βάσει των προτάσεών της χορηγήθηκαν δικαιώματα σε

άλλους τομείς διοικητικής δράσης. Ειδικότερα, κατόπιν αναφοράς νομικού προσώπου και προτάσεων της Αρχής υπήχθησαν και απογράφονται οι αναγνωρισμένοι πολιτικοί πρόσφυγες στην κοινωνική ασφάλιση του ΟΓΑ (έγγραφο ΟΓΑ 51053/18.5.2001).

Η χορήγηση των οικογενειακών επιδομάτων στους αναγνωρισμένους πολιτικούς πρόσφυγες έχει απασχολήσει σχετικά πρόσφατα (4943 / 2003) το Συνήγορο του Πολίτη και η ανταπόκριση της διοίκησης υπήρξε αρνητική. Επανερχόμαστε στο θέμα αυτό με την εξεταζόμενη αναφορά, η οποία πληροί τις προϋποθέσεις για χορήγηση πολυτεκνικού επιδόματος.

Νομικό Πλαίσιο

Με το ν.δ. 3989/1959 «Περί κυρώσεως της πολυμερούς Συμβάσεως περί της Νομικής Καταστάσεως των Προσφύγων» σε συνδυασμό με το άρθρο 28, παρ. 1 του Συντάγματος, που καθορίζει υπέρτερη τυπική ισχύ¹ των διεθνών συμβάσεων που έχουν κυρωθεί, προκύπτει ότι το άρθρο 23, με τίτλο «Συνδρομή υπό του Δημοσίου», της διεθνούς συμβάσεως που κυρώθηκε με το ν.δ.3989/1959 αποτελεί εσωτερικό δίκαιο που κατισχύει έναντι άλλων σχετικών διατάξεων.

Κάθε διάταξη τυπικού νόμου ή κανονιστικής διοικητικής πράξης που αντιβαίνει στο περιεχόμενο της υπό συζήτηση διεθνούς συμβάσεως καθίσταται ανίσχυρη και μη εφαρμοστέα, επειδή οι διατάξεις των διεθνών συμβάσεων αποκτούν άμεση ισχύ στην ελληνική έννομη τάξη με την κύρωσή τους από το νομοθετικό σώμα (απόφαση ΣτΕ 3103/1997). Επίσης έχει κριθεί ότι, μετά την κύρωσή τους, οι ρυθμίσεις των διεθνών συμβάσεων αποτελούν εφαρμοστέο δίκαιο υπέρτερης ισχύος έναντι των τυπικών νόμων και όχι απλές προτροπές προς το νομοθέτη (απόφαση 12231/2003 Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών).²

Το άρθρο 23 του παραπάνω ν.δ. 3989/1959 με τον τίτλο «Συνδρομή υπό του δημοσίου» ορίζει:

¹ Στο άρθρο 28 του Συντάγματος, παρ. 1, ορίζεται ότι

Οι γενικά παραδεγμένοι κανόνες του διεθνούς δικαίου, καθώς και οι διεθνείς συμβάσεις, από την επικύρωσή τους με νόμο και τη θέση τους σε ισχύ σύμφωνα με τους όρους καθεμιάς, αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του εσωτερικού ελληνικού δικαίου και υπερισχύουν από κάθε άλλη αντίθετη διάταξη νόμου. Η εφαρμογή των κανόνων του διεθνούς δικαίου και των διεθνών συμβάσεων στους αλλοδαπούς τελεί πάντοτε υπό τον όρο της αμοιβαιότητας.

² Της Αποφάσεως αυτής είχε προηγηθεί η 491/2001 Γνωμοδότηση της Ολομελείας του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους στην οποία η γνώμη της πλειοψηφίας υποστήριξε το ακριβώς αντίθετο.

Αι Συμβαλλόμενοι Χώροι θα επιφυλάσσουν εις τους νομίμως διαμένοντας επί του εδάφους αυτών πρόσφυγας μεταχειρίσιν οίαν και εις υπηκόους αυτών, όσον αφορά την υπό του Δημοσίου παρεχομένην πρόνοιαν και συνδρομήν.

Η κρατική δράση δεν μπορεί να διαφοροποιείται μεταξύ υπηκόων και αναγνωρισμένων πολιτικών προσφύγων, αντίθετα οφείλει να αντιμετωπίζει με ίσους όρους και χωρίς διακρίσεις τους αναγνωρισμένους πολιτικούς πρόσφυγες σε τομείς κοινωνικής πρόνοιας και συνδρομής, έννοιες που καλύπτουν ολόκληρο το πεδίο της κοινωνικής πολιτικής ακόμη και εκείνα τα προγράμματα που δεν καθορίζουν προϋποθέσεις ανταποδοτικότητας ή ενεργειών που προϋποθέτουν την έκφραση και δέσμευση βουλήσεως από τους αναγνωρισμένους πολιτικούς πρόσφυγες ή τους πολίτες. Συνεπώς, η διάταξη του άρθρου 23 περιλαμβάνει όλα τα προγράμματα ενίσχυσης, τις παροχές και την προστασία που προσφέρονται βάσει αναγκών κατόπιν πρωτοβουλιών των κρατικών οργάνων ή κατόπιν αιτήσεως των δικαιουμένων.

Τα οικογενειακά επιδόματα και η ισόβια σύνταξη που προβλέπονται στο άρθρο 63 του ν. 1892/1990 εντάσσονται σε αυτά τα πεδία της πρόνοιας και της συνδρομής επειδή είναι χρηματικές παροχές που επιτρέπουν σε άτομα και οικογένειες να ανταπεξέλθουν στην κάλυψη αυξημένων αναγκών και αποτελούν εξειδικευμένο εργαλείο δημογραφικής πολιτικής, η οποία επιδιώκει την αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος της χώρας. Το δημογραφικό πρόβλημα έχει πολλαπλές εκφάνσεις και αίτια και εκδηλώνεται μέσα από περίπλοκους μηχανισμούς. Οι επιμέρους αρμόζουσες πολιτικές ασκούνται και επενεργούν μέσω συγκεκριμένων προγραμμάτων που διαχέονται σε επιμέρους τομείς κρατικής δράσης με προεξάρχοντα αυτόν της κοινωνικής πολιτικής.

Η δημογραφική πολιτική δεν αντιδιαστέλλεται με την κοινωνική πολιτική, αλλά σε μεγάλο βαθμό συμπίπτει με την κοινωνική πολιτική σύμφωνα με λειτουργικά κριτήρια. Περιλαμβάνει κάθε μέτρο που συμβάλλει στη διευκόλυνση του σχηματισμού και της συντήρησης οικογένειας, ενθαρρύνει πρακτικά και ηθικά την απόκτηση παιδιών, διευκολύνει το μεγάλωμα και την εκπαίδευσή τους, παρέχει εφόδια για την κοινωνική τους ένταξη και επιτρέπει το συνδυασμό των οικογενειακών με άλλες υποχρεώσεις. Επενεργεί θετικά σε διαφορετικές πτυχές του δημογραφικού προβλήματος από την απόκτηση παιδιών ως την παραμονή στο εργατικό δυναμικό και την καταβολή ασφαλιστικών εισφορών που είναι προϋπόθεση για την ευρωστία των ασφαλιστικών οργανισμών και τη μείωση του προνοιακά εξαρτημένου πληθυσμού. Όπως ακριβώς το δημογραφικό πρόβλημα δεν περιορίζεται

στον αριθμό των γεννήσεων, αλλά αφορά τη σύνθεση, τη δομή, τα χαρακτηριστικά και τις συμπεριφορές του πληθυσμού, έτσι και οι επιλεγόμενες πολιτικές για την αντιμετώπισή του συνιστούν δημογραφική πρόνοια έναντι επιμέρους και αλληλεξαρτώμενων προβλημάτων. Όλα αυτά ανεξάρτητα από το φορέα άσκησης πολιτικής και την επωνυμία των επιμέρους στοχευμένων προγραμμάτων.

Τα προγράμματα του ελληνικού κράτους τα οποία από τη φύση τους συνιστούν πρόνοια και συνδρομή εντάσσονται στο πεδίο εφαρμογής της συγκεκριμένης διεθνούς συμβάσεως, η οποία προβλέπει την ίδια μεταχείριση στους αναγνωρισμένους πολιτικούς πρόσφυγες με αυτήν που έχουν οι έλληνες πολίτες. Τούτο ισχύει ανεξάρτητα από το αν προβλέπεται ρητά στις κοινές διατάξεις που διέπουν τα επιμέρους προγράμματα και τις συνεπαγόμενες παροχές, διότι η διάκριση μεταξύ ελλήνων πολιτών και αναγνωρισμένων πολιτικών προσφύγων είναι αδιανόητη και ανεπίτρεπτη κατά τις συνταγματικές διατάξεις του άρθρου 28. Αντίθετα, τα κρατικά όργανα οφείλουν να συμμορφώνονται με τη διεθνή σύμβαση σε περιπτώσεις που εντοπίζεται σύγκρουση ή διάσταση από τις προβλέψεις της. Δηλαδή κατά την εφαρμογή συγκεκριμένων κανόνων δικαίου, εξυπακούεται συμπλήρωση «και αναγνωρισμένων πολιτικών προσφύγων» εκεί που ορίζεται ρητά ή υπονοείται ή συνάγεται «ελλήνων πολιτών».

Στην έκταση εφαρμογής του άρθρου 23 της κυρωθείσης διεθνούς συμβάσεως αναφέρεται και η 12231/2003 Απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών η οποία αφορούσε αίτημα απαλλαγής από φόρο μεταβίβασης για αγορά πρώτης κατοικίας από αναγνωρισμένο πολιτικό πρόσφυγα, υπαγόμενο στο καθεστώς του ν.δ.3989/1959, δεχόμενη ουσιαστικά ότι και οι φοροαπαλλαγές που εξυπηρετούν κοινωνικό σκοπό εμπίπτουν στις έννοιες της πρόνοιας και της συνδρομής υπό του Δημοσίου.

***Το ιστορικό των χειρισμών και απόψεων για τη χορήγηση παροχών του
ν.1892/1990 στους αναγνωρισμένους πολιτικούς πρόσφυγες***

Από έγγραφα του Οργανισμού Γεωργικών Ασφαλίσεων που εφαρμόζει τα προγράμματα του ν. 1892/1990 και του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης προκύπτει ότι οι αναγνωρισμένοι πολιτικοί πρόσφυγες δεν δικαιούνται τις παροχές επειδή οι κείμενες διατάξεις ορίζουν ρητά ότι αφορούν έλληνες πολίτες και αργότερα προστέθηκαν οι πολίτες των χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Εκτιμάται ότι η παράλειψη αναφοράς των αναγνωρισμένων πολιτικών προσφύγων συνεπάγεται το νόμιμο αποκλεισμό τους.

Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει τη γνώμη ότι οι αναγνωρισμένοι πολιτικοί πρόσφυγες δικαιούνται τις προνοιακές παροχές, όπως οι έλληνες πολίτες, επειδή αυτό προβλέπεται στο άρθρο 23 της κυρωθείσης διεθνούς συμβάσεως. Η ρητή αναφορά των πολιτών από κράτη-μέλη της Ε.Ε., δεν μπορεί να οδηγήσει ερμηνευτικά στον αποκλεισμό των αναγνωρισμένων πολιτικών προσφύγων. Άλλωστε, η υπέρτερη τυπική ισχύς του ν.δ. 3989/1959 σημαίνει ότι η εξομοίωση των πολιτικών προσφύγων με τους έλληνες πολίτες, ως προς τις προνοιακές παροχές, επιβάλλεται ακόμη και αν υπήρχαν αντίθετες νομοθετικές διατάξεις.

Από τις απαντήσεις της διοίκησης σε διατυπωθείσες απόψεις της Αρχής, χρήζουν μνείας οι εξής:

Α. Έγγραφο του Τμήματος Απονομής Οικογενειακών Επιδομάτων του ΟΓΑ με αριθμό πρωτ. 89551 της 5.11.2004 προς την κ., το οποίο απορρίπτει το αίτημα επειδή η ίδια έχει ιρακινή υπηκοότητα και το οποίο παραπέμπει στην 545/1.8.1991 Γνωμοδότηση του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους (Α΄ Τμήμα Διακοπών) η οποία όμως δεν επιλαμβάνεται του συγκεκριμένου θέματος. Απαντά στο ερώτημα «Εάν μπορούν να χαρακτηριστούν πολύτεκνοι Κύπριοι υπήκοοι που κατοικούν στην Ελλάδα, καθώς και ομογενείς Πόντιοι που έχουν παλιννοστήσει και δεν έχουν ακόμη αποκτήσει την ελληνική υπηκοότητα.» Η Γνωμοδότηση αυτή περιέχει ενδιαφέρουσες σκέψεις, αλλά δεν σχετίζεται με το ζήτημα της κ., αν δηλαδή τα οικογενειακά επιδόματα εντάσσονται σε κρατικές παροχές για τις οποίες ισχύουν οι προβλέψεις περί μεταχείρισης των αναγνωρισμένων πολιτικών προσφύγων ίδιας με τους έλληνες πολίτες. Κατά τα λοιπά, το έγγραφο του ΟΓΑ αναφέρει την κείμενη νομοθεσία και το γεγονός ότι αυτή δεν περιλαμβάνει ρητά και απαριθμιστικά τους αναγνωρισμένους πολιτικούς πρόσφυγες μεταξύ των δικαιούχων.

Β. Έγγραφο της Δ/σης Προστασίας Οικογένειας με υπογραφή της Γενικής Δ/ντριας Πρόνοιας, με αριθμό πρωτοκόλλου Π1α/Γ.Π.28487 και ημερομηνία 31.3.2004, προς το Συνήγορο του Πολίτη, σε απάντηση δικού μας εγγράφου για διαφορετική αναφορά (4943/2003) και διαφορετικά πραγματικά περιστατικά, το οποίο επισυνάπτει νομική γνώμη του Παρέδρου του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, κ. Τσάκα, με συγκεκριμένο νομικό σκεπτικό και με επίκληση της Γνωμοδότησης του ΝΣΚ 371/1992 και του 74640/5.8.2003 του ΟΓΑ.

Το νομικό επιχείρημα που προβάλλεται είναι ότι οι παροχές του άρθρου 63 του ν.1892/1990 «δεν εμπίπτουν στην έννοια της προνοίας υπό του Δημοσίουαλλά αποτελούν κοινωνικές αξιώσεις έναντι των δικαιουμένων ειδικής υπό του άρθρου 21 παρ. 1,2 του Συντάγματος φροντίδας πολυτέκνων οικογενειών» προσθέτοντας ότι από αυτές αποκλείονται οι αναγνωρισμένοι πολιτικοί πρόσφυγες σύμφωνα με την 371/1992 Γνωμοδότηση του ΝΣΚ.

Κατ' αρχάς, η μνεία και παραπομπή στη γνωμοδότηση 371/1992 του ΝΣΚ είναι λάθος. Μάλλον εννοεί την 341/1992 της 22.5.1992 από το Δ' Τμήμα. Περαιτέρω, το έγγραφο αυτό εκ παραδρομής αναφέρει «αξιώσεις έναντι των δικαιουμένων», ενώ πρόκειται για αξιώσεις εκ μέρους των δικαιουμένων και έναντι του κράτους.

Η 341/1992 γνωμοδότηση απασχολείται με το ερώτημα:

«εάν μπορούν να αποκτήσουν την πολυτεχνική ιδιότητα, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν.860/1979, αλλοδαποί υπήκοοι κρατών-μελών της ΕΟΚ, που είναι μόνιμα εγκατεστημένοι στην Ελλάδα και να κριθούν δικαιούχοι των επιδομάτων του άρθρου 63 του ν. 1892/1990 καθώς και των άλλων παροχών που η Ελληνική Πολιτεία έχει θεσπίσει για τους υπηκόους της, που έχουν την πολυτεχνική ιδιότητα.»

Πράγματι καταλήγει στην περί κοινωνικών αξιώσεων εκτίμηση που αφορούν μόνο στους Έλληνες πολίτες

αφού μόνον αυτοί κατά το άρθρο 4 παρ. 5 «συνεισφέρουν αδιακρίτως εις τα δημόσια βάρη, αναλόγως των δυνάμεών των» και αυτούς μόνον αφορά το «χρέος της κοινωνικής αλληλεγγύης».

Κατά τα λοιπά, η γνωμοδότηση ασχολείται με το άρθρο 7, παρ. 1 και 2 του 1612/1968 Κανονισμού του Συμβουλίου της ΕΟΚ «Περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της κοινότητας» ο οποίος προέβλεπε και «ίδια κοινωνικά και φορολογικά πλεονεκτήματα με τους ημεδαπούς εργαζομένους» και την υπόθεση Cristini 32/75 του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου που ερμηνεύει διασταλτικά το περιεχόμενο των κοινωνικών πλεονεκτημάτων, δηλαδή ανεξάρτητα από τη σχέση απασχόλησης. Επίσης, η Γνωμοδότηση φαίνεται να συμμαρτυρεί την παραδοχή ότι το δημογραφικό πρόβλημα αφορά μόνον τους Έλληνες πολίτες.

Τονίζουμε ότι αυτή η Γνωμοδότηση δεν επιλαμβάνεται του θέματος των αναγνωρισμένων πολιτικών προσφύγων είτε ως προς το περιεχόμενο, είτε ως προς τις νομικές διατάξεις. Έκτοτε, άλλωστε υπήρξαν εξελίξεις στο κοινοτικό πλαίσιο που κατέστησαν επιτακτική τη ρητή συμπερίληψη των πολιτών από χώρες-μέλη της Ε.Ε.

Επίσης, πρέπει να επισημάνουμε ότι η διαφοροποίηση των προνοιακών παροχών από τις κοινωνικές αξιώσεις δε θεμελιώνεται στη νομική επιστήμη. Οι

προνοιακές αξιώσεις αποτελούν κοινωνικές αξιώσεις. Η διάκριση στερείται νοήματος όταν πρόκειται για παροχές που προβλέπονται από τυπικό νόμο. Κάθε κοινωνική παροχή διέπεται από συγκεκριμένο νομοθετικό και κανονιστικό πλαίσιο το οποίο αποτελεί αντικείμενο δικαστικής προστασίας.

Τρίτον, το καθεστώς των αναγνωρισμένων πολιτικών προσφύγων προβλέπει την ίση μεταχείριση με τους Έλληνες πολίτες. Συνεπώς, αφού δεν εξαιρούνται από τα δημόσια βάρη, παρέλκει η συζήτηση σχετικά με την υπαγωγή τους στο «χρέος της κοινωνικής αλληλεγγύης.» Άλλωστε, η εν πολλοίς τιμητική απόδοση της ιδιότητας του αναγνωρισμένου πολιτικού πρόσφυγα δεν μπορεί να συνυπάρχει με ρητή ή τεκμαιρόμενη εξαίρεση από την κοινωνική αλληλεγγύη.

Επιπλέον, θα μπορούσε να προστεθεί ότι η εκτίμηση για την αποκλειστική συνάφεια του δημογραφικού προβλήματος με τους Έλληνες πολίτες δεν είναι η πιο τεκμηριωμένη επιστημονική άποψη και είναι θέμα επιστημονικών μελετών και εκτιμήσεων οι οποίες δεν τέθηκαν υπόψη του ΝΣΚ. Το δημογραφικό πρόβλημα συνδέεται με το εργατικό δυναμικό της χώρας, την αναπτυξιακή διαδικασία, τις δομές και ανάγκες απασχόλησης και ως εκ τούτου δεν μπορεί παρά να περιλαμβάνει και τους αναγνωρισμένους πολιτικούς πρόσφυγες. Ως προς τις προνοιακές πτυχές, είναι βέβαιο ότι η φροντίδα του εξαρτημένου πληθυσμού, ειδικά των παιδιών, των υπερηλίκων, των ασθενών και των ατόμων με αναπηρίες δεν μπορεί να προσεγγιστεί χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η παρουσία αλλοδαπού εργατικού δυναμικού με όλες τις ασφαλιστικές, οικονομικές και κοινωνικές προεκτάσεις της.

Συμπερασματικά, η άρνηση των προνοιακών παροχών του άρθρου 63 του ν.1892/1990 ισοδυναμεί με άρνηση εφαρμογής κανόνων εσωτερικού δικαίου, με αποτέλεσμα να διακυβεύεται το κύρος της ελληνικής πολιτείας ως προς την τήρηση διεθνών δεσμεύσεων και κανόνων κράτους δικαίου.

Προτάσεις:

Η Ανεξάρτητη Αρχή εμμένει στην ήδη εκφρασθείσα άποψή της ότι η εξαίρεση των αναγνωρισμένων πολιτικών προσφύγων από τις παροχές του άρθρου 63 του ν. 1892/1990 παραβιάζει το ν.δ. 3989/1959 και το άρθρο 28 του Συντάγματος. Προτείνει τη χορήγηση των παροχών σε εκείνους τους αναγνωρισμένους πολιτικούς πρόσφυγες που έχουν τις νόμιμες προϋποθέσεις.

Φρονούμε ότι μετά τη μελέτη του ισχύοντος πλαισίου, το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης οφείλει να παρέμβει άμεσα, ώστε τα αρμόδια όργανα

του ΟΓΑ να μην αρνούνται τις παροχές. Επιβάλλεται η παρέμβαση του Υπουργείου με εγκύκλιο που θα αποσαφηνίζει ότι θέματα τα οποία απασχόλησαν κατά το παρελθόν ρυθμίζονται με συγκεκριμένο τρόπο σε αναγνώριση της υπέρτερης τυπικής ισχύος του ν.δ. 3989/1959.

Κατά τη γνώμη μας, τα αρμόδια όργανα του ΟΓΑ οφείλουν να ικανοποιούν σχετικά αιτήματα αναγνωρισμένων πολιτικών προσφύγων, επειδή η τήρηση της νομιμότητας αποτελεί υποχρέωση όλων των επιπέδων διοίκησης και η παραπομπή σε κανονιστικής αρμοδιότητας όργανο είναι θεμιτή, αλλά δεν μπορεί να ισχύει για πάντα και να αποτελεί επαναλαμβανόμενη πρακτική.

Τέλος, για το επίμαχο θέμα υπάρχει ένα πρόσθετο ζήτημα, αυτό της γνωστοποίησης των παροχών προς τους δυνητικά δικαιούχους και τις οργανώσεις που ασχολούνται με την αναγνώριση των πολιτικών προσφύγων. Όπως ισχύει γενικά για τις κοινωνικές παροχές, η άσκηση δικαιωμάτων προϋποθέτει την ενημέρωση για το ποιες παροχές υπάρχουν και με ποιες προϋποθέσεις και στην περίπτωση των πολιτικών προσφύγων οι δυνατότητες ενημέρωσης είναι περιορισμένες. Αυτό προκύπτει από την ως τώρα εμπλοκή μη κυβερνητικών οργανώσεων στη διεκδίκηση δικαιωμάτων με αμφιλεγόμενη ενημέρωση για το τι ακριβώς υπάρχει και τι ισχύει. Θεωρούμε ότι τα προγράμματα της κοινωνικής πρόνοιας πρέπει να γνωστοποιούνται έγκυρα στις οργανώσεις που πρώτες αυτές έρχονται σε επαφή με τους πολιτικούς πρόσφυγες, για να τους ενημερώνουν και κατευθύνουν σύμφωνα με τα δεδομένα τους.

Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων για την ιδιαίτερη προσοχή σας στο θέμα.

Με τιμή,

Δρ. Πατρίνα Παπαρρηγοπούλου